

УДК 159.947.5; 159.9.072

Шляхи та засоби розвитку губристичної мотивації студентів

Фоменко К.І.

У статті розглядаються наукові підходи до розвитку губристичної мотивації та мотиваційної сфери особистості, яка прагне успіху. Представлені основні положення розвивальної програми, спрямованої на розвиток конструктивних форм губристичної мотивації студентів. Запропонована розвивальна програма передбачає впровадження трьох етапів: мотиваційного, діяльнісного та особистісного. Результати впровадження розвивальної програми дозволяють зробити висновок про її ефективність, можуть використовуватися у подальших дослідженнях губристичної мотивації.

Ключові слова: губристична мотивація, прагнення до досконалості, прагнення до переваги, розвивальна програма.

В статье рассматриваются научные подходы к развитию губристической мотивации и мотивационной сферы личности, которая стремится к успеху. Представлены основные положения развивающей программы, направленной на развитие конструктивных форм губристической мотивации студентов. Предложенная развивающая программа предполагает внедрение трех этапов: мотивационного, деятельностного и личностного. Результаты внедрения развивающей программы позволяют сделать вывод о ее эффективности, могут использоваться в дальнейших исследованиях губристической мотивации.

Ключевые слова: губристическая мотивация, стремление к совершенству, стремление к превосходству, развивающая программа.

In the article we examine scientific approaches to development of hubristical motivation and motivational sphere of a person, who strives to success. Main items of developmental program, which provides constructive forms of the student's hubristical motivation, are set. The program provides three stages: motivational stage, stage of activity and personal stage. The results of program's introduction allow to conclude its efficiency and can be used in future studies of hubristic motivation.

Key words: hubristic motivation, striving for perfection, striving to superiority, developmental program.

Проблема розвитку конструктивних форм губристичної мотивації як особливого компоненту мотиваційної сфери особистості, яка прагне успіху, на даний час залишається переважно у теоретичному дискурсі, що і обумовлює актуальність емпіричних розробок. Міра наукової розробки проблеми оцінюється роботами науковців, що звертали увагу на проблематику розвитку губристичної мотивації, мотивації досягнення та мотивації успіху, а саме Н. О. Батуріна, С.В. Власенко, С.С. Занюка, М.В. Кондратьєвої.

Метою роботи було узагальнення і представлення результатів розвитку губристичної мотивації студентів.

Серед психологічних досліджень, які побічно розв'язують проблеми розвитку мотиваційної сфери особистості, яка прагне успіху, зокрема розвитку конструктивних форм губристичної мотивації, виокремлюються такі:

- 1) дослідження механізмів та умов розвитку мотивації досягнення особистості;
- 2) розробка типології моделей та стратегій досягнення успіху;
- 3) розробка рівневої моделі досягнення успіху;
- 4) дослідження компонентів мотивації досягнення успіху;
- 5) дослідження чинників досягнення успіху
- 6) напрям дослідження по визначенню вмінь, необхідних для досягнення успіху.

Перший напрям досліджень представлений вивченням активності особистості, спрямованої на досягнення (Н.В. Розенберг [12]), формуванням «синдрому досягнення» (Д. МакКлеланд [10]), актуалізацією та засвоєнням мотиву досягнення (Н.Б. Євстіфеева [5]) і розкриває основні умови та механізми розвитку мотивації досягнення як особливого компоненту мотиваційної сфери особистості, яка прагне успіху.

Другий напрям досліджень представлений аналізом моделі успіху та успішної людини за цивілізаційною класифікацією (О.Ю. Клочкова [8]), класифікацією стратегії успіху (В.О. Грачов [4]).

Третій напрям досліджень представлений вивченням організації рівневої моделі досягнення успіху (В.О. Климчук [7], В.В. Одінцов [11]). На думку представників даного підходу, розвиток мотивації успіху має стадійну природу.

Четвертий напрям досліджень, який дозволяє визначити компоненти успіху та розробити відповідні змістовні блоки щодо розвитку мотивації успіху, представлений роботами Н. О. Батуріна [2], С.В. Власенко [3], М.В. Кондратьєвої [9].

П'ятий напрям досліджень передбачає вивчення чинників розвитку мотивації досягнення і представлений у роботах С.С. Занюка [6], Р.І. Цветкової [15] та ін.

Шостий напрям досліджень передбачає визначення специфічних вмінь, які є необхідними для розвитку мотивації успіху (В.А. Аванесов [1], О.Г Романовський [13]).

Аналіз вищезазначених досліджень дозволив розробити концептуальні положення авторської програми з розвитку конструктивних форм губристичної мотивації та мотивації успіху.

Робота з розвитку конструктивних форм губристичної мотивації повинна носити комплексний характер, враховувати особливості мотиваційної сфери та спрямованості студента. Робота з губристичною мотивацією та мотиваційною сферою студентів включає в себе декілька

послідовних етапів. Спершу виявляються студенти, для яких властивими є завищення однієї чи іншої форми губристичної мотивації (показники прагнення до переваги значно перевищують показники прагнення до досконалості, показники прагнення до досконалості значно перевищують показники прагнення до переваги), а також низькі загальні показники губристичної мотивації, далі проводиться розвиваюча робота (у груповій формі), і в завершення проводиться підсумкова психодіагностика рівня губристичної мотивації та її форм.

Досліджуванні, які брали участь в констатуючому експерименті, були студенти ХПНУ ім. Г.С. Сковороди, кількістю 98 осіб (45 – першого курсу, 53 – п'ятого курсу) віком 17-23 роки.

Дослідження губристичної мотивації у студентів 1 та 5 курсів проводилось за методикою «Діагностика губристичної мотивації» [14] і дозволило встановити у них переважання середнього рівня розвитку даного мотиву. При цьому, за допомогою критерію $t - Ст'$ юдента, було визначено, що відмінності в отриманих даних 1 і 5 статистично не значущі ($t = 0,17$, $p > 0,05$).

Встановлено, що у 12,24% студентів показники за шкалою «прагнення до переваги» є вищими, ніж показники за шкалою «прагнення до досконалості» і відносяться до високого рівня, а у 18,36% студентів, навпаки, показники за шкалою «прагнення до досконалості» перевищують показники за шкалою «прагнення до переваги» і також відносяться до високого рівня. У результаті констатуючого експерименту також було встановлено, що у 5,2% досліджуваних загальний показник губристичної мотивації є низьким. Таким чином, до експериментальної групи, яка брала участь у розвивальній програмі, увійшли 35 студентів (35,71% досліджуваних). Слід зазначити, що у 31,43% з них самооцінка є адекватною, у 48,57% є нереалістично завищеною, а у 20% - заниженою. Встановлено, що у даній групі студентів перед впровадженням розвивальної програми рівень домагань є адекватним у 20%, завищеним у 42,85% та заниженим у 37,15% респондентів.

Розвивальна програма, спрямована на розвиток конструктивних форм губристичної мотивації у студентів, має містити три змістовні модулі:

- 1) мотиваційний, метою якого є розвиток мотивації успіху та конструктивних форм губристичної мотивації;
- 2) діяльнісний, метою якого є розвиток специфічних для досягнення успіху форм поведінки;
- 3) особистісний, метою якого є формування адекватної самооцінки та рівня домагань.

Після завершення розвивальної програми нами були проведені контрольні дослідження, метою яких було визначення її ефективності. Значущість відмінностей рівня розвитку губристичної мотивації та її форм до та після проведення розвивальної програми перевірялась за допомогою T -критерію Вілкоксона.

Отже, після впровадження розвивальної програми рівень розвитку губристичної мотивації збільшився у групи студентів з низькими показниками зазначеної мотивації за констатуючим дослідженням на статистично значущому рівні ($T=0$, $p < 0,05$, $n = 5$). Рівень розвитку показників прагнення до переваги зменшився у групи студентів, в яких було визначено на контрольному етапі дослідження завищені показники цієї мотивації ($T=3,41$, $p < 0,05$, $n = 12$). Рівень розвитку показників прагнення до досконалості зменшився у групи студентів, в яких було визначено на контрольному етапі дослідження завищені показники цієї мотивації ($T=3,72$, $p < 0,01$, $n = 18$).

Контрольне дослідження самооцінки за методикою Т. Дембо - С.Я. Рубінштейн показало збільшення кількості студентів з адекватним профілем самооцінки на статистично значущому рівні ($p < 0,05$). За результатами контрольного дослідження рівня домагань за методикою Ф. Хоппе встановлено збільшення кількості студентів з адекватним рівнем домагань на статистично значущому рівні ($p < 0,01$). Результати дослідження представлені в табл.1.

Таблиця 1

Розподіл студентів за профілями самооцінки та рівня домагань до та після впровадження розвивальної програми (n=35)

Етапи дослідження	Адекватний профіль самооцінки		Неадекватний профіль самооцінки		Адекватний рівень домагань		Неадекватний рівень домагань	
	К-ть осіб	К-ть осіб, %	К-ть осіб	К-ть осіб, %	К-ть осіб	К-ть осіб, %	К-ть осіб	К-ть осіб, %
До експерименту	11	31,43%	24	68,57%	7	20%	28	80%
Після експерименту	23	65,71%	12	34,29%	26	74,28%	9	25,72%
Значення $\chi^2_{\text{Емп}}$	8,286*				20,858**			

Примітка: * - $p < 0,05$, ** - $p < 0,01$

Таким чином, можна зробити висновок, що розвивальна програма, яка передбачає розвиток мотивації успіху та конструктивних форм губристичної мотивації, специфічних для досягнення успіху форм поведінки та формування адекватної самооцінки та рівня домагань, є ефективною та може використовуватися у подальших дослідженнях розвитку губристичної мотивації та пов'язаних з нею проблем.

Перспективу роботи складе розробка та впровадження розвивальної програми, спрямованої на формування конструктивних форм губристичної мотивації, для молодшого юнацького віку.

Література:

1. Аванесов В.А. Введение в теорию успеха / Аванесов В.А., Романов А.Д., Стапч А.Х. / СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2008. -228 с.
2. Батурич Н.А. Психология успеха и неудачи: учебное пособие / Н.А. Батурич. – Челябинск, 199. – 100 с.
3. Власенко С.В. Проблема самосовершенствования в психологии / Актуальные проблемы мотивации успеха в психологической науке и практике: сборник научн. трудов по итогам работы науч.-практ. семинара «Мотивация успешной деятельности» // Под ред. Р.И. Цветковой. – Хабаровск, 2003. – С. 50-55
4. Грачев В. А. «Теория и практика личного успеха» - М., 2002 – 280 с.
5. Евстифеева Н.Б. Особенности мотивации достижения успеха воспитанников детских домов: дис. ... канд. псих. наук : 19.00.07. - М, 2010.
6. Занюк С.С. Психология мотивации: Теория и практика мотивирования. Мотивационный тренинг / С.С. Занюк - К.: Эльга - Н: Ника-Центр, 2001. – 352 с.
7. Климчук В.О. Тренинг внутренней мотивации. –СПб.: Речь, 2005. –С. 70 – 77
8. Клочкова О.Ю. Модель успеха как фактор профессионального выбора (на примере студентов московских педагогических вузов) / Автореф. ... канд. соц. наук. 22.00.04. –М., 2003. – 26 с.
9. Кондратьева М.В. Психолого-педагогические условия развития мотивации достижения у студентов-будущих специалистов социальной работы : Дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / М.В. Кондратьева. - Ставрополь, 2005 232 с.
10. Макклелланд Д. Мотивация человека / Дэвид Макклелланд. — СПб.: Питер, 2007.—672 с:
11. Одинцов В.В. Ступени самореализации / В.В. Одинцов. – М.: Омега-Л, 2004. -96 с.
12. Розенберг Н.В. Архитектоника успеха в культуре/ Автореф. ... канд. философ. наук. 24.00.01 / Н.В. Розенберг. – М., 2003. – 26 с.
13. Романовский А.Г., Михайличенко Б.Е. Философия достижения успеха: Учебное пособие. Харьков: НТУ «ХПИ», 2003. – 691 с.
14. Фоменко К.І. Розробка та апробація методики «Діагностика губристичної мотивації» /Фоменко К.І. – Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна Випуск 43. Серія: Психологія.– Харків: ХНПУ, 2010. - № 902. С. 301-304
15. Цветкова Р.И. Самомотивация успешной личности// Актуальные проблемы мотивации успеха в психологической науке. – Хабаровск, 2003. – 127